

Fakülte Ölçekli Sanat Eğitiminde Üç Boyutlu Heykel Çalışmaları ve Yeni Eğilimler*

Three-Dimensional Sculpture Studies and New Trends at The Faculty Scale Art Education

Elçin ŞENER**
Tayfun AKKAYA***

Öz

Türkiye’de güzel sanatlar eğitimi veren fakültelerin müfredat programında yer alan “çağdaş sanat” dersleri resim sanatı üzerinden anlatılmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler çağdaş sanat terimini sadece modern resim sanatı ile ilişkilendirmektedirler. Bu nedenle öğrencilerin çağdaş sanatı gerektiği gibi anlayamadığı ve değerlendiremediği gözlemlenmiştir. Ayrıca çağdaş sanatlara ait ders içeriklerinin pratik anlamda da desteklenmemesi öğrencilerin bu alanla ilgili eser üretiminde önemli bir sorun haline gelmiştir. Çağdaş sanatlar ders içeriği; güzel sanatlar eğitimi bölümü programlarında yalnızca teorik anlatımlarla sınırlanmamalı, aynı zamanda da uygulamalarla (üç boyutlu ve diğer) desteklenmelidir. Bu amaçla, lisans düzeyindeki sanat eğitimcisi adaylarına yönelik olarak; üç boyutlu heykel çalışmaları ile birlikte çağdaş sanatlardaki yeni eğilimleri içeren, kuramsal-deneysel bir araştırma-inceleme modeli geliştirilmiştir. Disiplinlerarası sanat anlayışından hareketle tasarlanan bu model, çağdaş sanatların özünü öğrencilere en doğru şekilde aktarmak üzere tasarlanmıştır. Öğrencilerin çağdaş sanatlar alanında üç boyutlu çalışmalarında kuramsal bilgi ve pratik becerilerindeki kaliteyi yükseltmeyi amaçlayan bu çalışmamızda, çağdaş sanat eğitimine uygun, geleceğin sanat eğitimlerine yönelik “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” adlı

* Bu çalışma, Elçin Şener’in Prof. Dr. Tayfun Akkaya danışmanlığında yürütülen “Kentsel Dönüşüm Bağlamında Çağdaş Sanat ve Heykel Uygulamaları Eğitimi” başlıklı doktora tezinden oluşturulmuştur.

** Dr. Öğrencisi, T.C. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim – İş Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: elcin_sener5@hotmail.com, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-0037-3603>

*** Prof. Dr., Öğretim Üyesi (Sanat Tarihçisi, Sanat Kuramcısı, Sanat Eleştirmeni, Sanat Eğitimcisi). T.C. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: tayfun.akkaya@marmara.edu.tr, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-2615-2817>

bir ders önermekteyiz. Nitel bir eylem araştırması yöntemi ile 11 haftalık süreçte 10 öğrenci ile planlanan araştırmamızın veri toplama araçları şu şekildedir: Öğrencilerin ve araştırmacıların günlükleri, görüşmeler ve workshop uygulamasına dair uzman görüşleri. Araştırmamızın bulgularında; sanat eğitimcisi adaylarının çağdaş sanatlar alanında teorik bilgi ve deneyim yönünden yetersiz oldukları ve bu alanda ön yargılı bir tutuma sahip oldukları sonucu çıkmıştır. Araştırmamızın uygulama sonucunda “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” modeli ile öğrencilerin: çağdaş sanatın yapısının, işlevinin, anlam ve öneminin farkına varan ve çağdaş sanat üretimini önemseyen yeni bir tutum içine girdikleri saptanmıştır. Buna ilaveten, önerdiğimiz bu özgün ve yeni modelin: sadece lisans son sınıf heykel öğrencilerine değil, tüm diğer sanat dallarına yönelik planlanmasına dair bir ihtiyacın belirdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş sanat, heykel sanatı, yeni eğilimler, çağdaş sanat eğitimi, akademik ve disiplinler arası sanat eleştirisi yöntemi, tematik ve bağlamsal sanat eğitimi yöntemi.

Abstract

‘Contemporary Art’ courses are taught through the pictorial arts at the educational faculties of fine arts in Turkey. For this reason, students associate the contemporary art term only with modern pictorial art. Therefore, it is observed that students are not capable of evaluating and understanding the contemporary art. In addition to these, course contents of the contemporary arts are not given in practical sense, resulted in a serious problem in producing works in the related area. The contents of contemporary courses should not be limited to theory-based telling at the educational programs of fine arts, but also they must be supported with practices (by means of three dimensional methods and the others). For this purpose, this research and investigating model comprising theoretical and practical studies in the field of three-dimensional sculpture studies and new tendencies has been developed towards the students who will be art teachers. This study has been designed to explain the true meaning of contemporary art to the students, through benefiting from the interdisciplinary art approach. For this reason we propose a course under the title of “*New Trends in Contemporary Art*” which is relevant to contemporary art education, and in our study we aim to increase the quality of practical skills of the candidate art teachers. The data that we obtained from our quantitative activity research based on 10 students during a period which lasted for 11 weeks are as follows: dairies of the student and the researchers, interviews and expert evaluations on workshop activities. The findings are that: the candidate art teachers lack of theoretical knowledge and the experience and they have prejudices. The experimental follow up of our research revealed that in line with the “*New Trends in Contemporary Art*” model: students are aware of the structure, function, meaning and importance of the contemporary art, and they giving value for it. Additionally, it has been concluded that this genuine and new model that we proposed has not only been for the needs of the sculpture students, who are in their last university education year, but also for all other art branches.

Keywords: Contemporary art, sculpture, new tendencies, contemporary art education, academic and interdisciplinary art criticism management, thematic and contextual art teaching management.

Giriş

Sanat eğitimcisi olacak öğrencilerin fakültelerinden mezun olmadan önce çağdaş sanatı anlaması ve onu üretmesi sanat eğitimi adına oldukça önemli bir konudur. Eğitim Fakülteleri’ndeki öğrencilerin çağdaş sanatlara yönelik bilgi eksikliğinden kaynaklanan çarpık, yetersiz ve yanlış

bakış açıları geliştirdikleri gözlenmiştir. Bu durumun nedenleri iki şekilde açıklanabilir: Birincisi, Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü müfredat programındaki: “Çağdaş Sanat” derslerinin, içerik açısından resim sanatına ağırlık vermesi ile sanat eğitimi alan öğrencilerde, çağdaş sanat terimini ve içeriğini sadece modern resim sanatı ile ilişkilendirmeleri. İkincisi, sanat eğitimi alan öğrencilerin 2. Sınıfta yerleştikleri Anasanat atölyelerinde (Resim, Heykel, Grafik Tasarımı, Tekstil Tasarımı, Seramik, Özgün Baskı, Endüstriyel Tasarım ve Fotoğraf) çağdaş sanatlar alanına yönelik teorik ve uygulamalı ders içeriklerinin oldukça az olmasıdır. Sonuç olarak, ülkemizde çağdaş sanatlar alanında verilen derslerin ve üretimlerin yetersizliği, genç sanat eğitimcisi adaylarımızın dünya sanat ortamına muğlak bakmasına neden olmaktadır. Bu durum, Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları öğrencilerinin çağdaş sanatlar alanında bilgi ve becerilerine ve dolayısıyla sanatsal çalışmalarına olumsuz olarak yansımaktadır.

XX. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, kapsamsal ve genel anlamda, sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Sanat eğitimi, yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San, 2004).

Günümüzün gelişmiş toplumları, çağdaş sanat eğitimi: “yaratıcı düşünce, analiz ve sentez yapma ve kavramsal keşiflere” dayandırmaktadırlar. Bu sayede dünyada çağdaş sanatların yayılım alanı oldukça dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır. Avrupada; Roma’da Maxi Müzesi, Fransa’da Paris Pompidou Centre, Londra’da Tate Galeri, Barcelona’da Macba ile Amerika’da; Whitney Müzesi, Guggenheim ve New York Modern Sanat Müzesi’nde (MoMA) çağdaş sanat eserlerine dair önemli sergiler izleyiciyle buluşmaktadır. “MoMA,19. Yüzyılın Louvre kuşağından ayrılan, ikinci kuşak 20. yüzyıl müzeciliğinin merkezi olur. Rönesans’ın ardından Floransa’dan Paris’e taşınan sanatın merkezinin bundan böyle New York olduğunu ilan eder” (Artun, 2014, s.256). Ayrıca dünyaca ünlü Bienaller (Venedik gibi), Kassel kentindeki Documenta sergileri ve seçkin sanat fuarları ile çağdaş sanat örnekleri dünyaya hızla yayılmaktadır. Türkiye’de ise çağdaş sanat eserleri: İstanbul Bienalleri, çağdaş sanat fuarları, seçkin müzeler (Sabancı, Pera, İstanbul Modern, vs. gibi) ve seçkin galeriler (Arter gibi) vasıtasıyla çağdaş eserler izleyicilerle buluşmaktadır. Fakat sanat eğitimi alan öğrencilerin bu etkinliklere karşı ilgisiz tutumlarının yanı sıra halen çağdaş sanatı gerektiği gibi anlayamama ve değerlendirememeye durumları, öğrencilerin bu alanla ilgili kavrama becerilerinde ve dolayısıyla da eser üretiminde önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu nedenle, lisans düzeyindeki sanat eğitimcisi adaylarına yönelik olarak; üç boyutlu heykel çalışmaları ile birlikte çağdaş sanatlardaki yeni eğilimleri içeren, kuramsal-deneysel bir araştırma-inceleme modeli geliştirilmiştir.

Öğrencilerin çağdaş sanatlar alanında üç boyutlu çalışmalarında kuramsal bilgi ve pratik becerilerindeki kaliteyi yükseltmeyi amaçlayan bu çalışmamızda, çağdaş sanat eğitimine uygun, geleceğin sanat eğitimcilerine yönelik “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” adlı önerdiğimiz dersin; 2 Saat (Teorik) ve 2 Saat (Uygulamalı) olmak üzere haftalık 4 ders saatinde verilmesi düşünülmektedir. Dersin içeriğinde: çağdaş sanatlarla bağlantılı tüm diğer alanların en seçkin örneklerine de değinilmesi, “tüm sanat dallarının ayrılmaz bir bütün oluşturduğu” gerçeğinden

hareketle son derece anlamlı ve yararlı olacaktır. Bu önerdiğimiz dersi alarak yetişecek sanat eğitimcisi adayları öğretmenlik mesleğine başladıklarında elde etmiş oldukları birikim ve tecrübeleri gelişmiş bir yöntem ile kullanmak durumundadırlar. Bu noktada, Tayfun Akkaya tarafından geliştirilmiş ve halen yayına hazırlanan: “Disiplinler Arası – Tematik ve Bağlamsal Sanat Eğitimi Yöntemi” önerilmiştir. Bu yöntem, kısaca: Ulusal ve uluslararası bağlamıyla çağdaş sanat eğitiminin gelişmesine ciddi bir katkı yapmak amacıyla geliştirilmiştir. Yöntem, ana hatlarıyla aşağıdaki şekildedir:

- 1) Sanat eğitiminde, tüm sanat dallarına teorik ve pratik olarak yer vermektedir.
- 2) Sanat eğitimi ders içerikleri, genel ders müfredatı ile ilişkili planlanmaktadır.
- 3) Yaş gruplarının tüm gelişim özellikleri (bedensel, zihinsel, psikolojik, dil gelişimi, sosyal gelişim ve grafik faaliyetin gelişimi gibi), dikkate alınmaktadır.
- 4) Çoklu zeka kuramı, daha da geliştirilerek kullanılmaktadır.
- 5) Sanat eğitimi ders içerikleri, tematik temeller üzerine oturmaktadır.
- 6) Tematik ders içerikleri, sanatta gelişim bağlamlı teknik bilgilerle ilişkilendirilmektedir.
- 7) Her dersin bir ana tema ve onu destekleyen yan temalarla birlikte planlanması çağdaş ve erdemli bir gençliğin yetiştirilmesi için esastır.
- 8) Sanat kapsamına giren Türk Dili ve Edebiyatı, Resim, Müzik, Sanat Tarihi ve müfredatta yer almayan tüm sanat dalları için belirlenecek yeni ders saatleri ve yapısal değişiklikleri içermektedir.
- 9) Öğrencilerin yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda yönelecekleri alanlar belirlenerek proje bazlı bir çalışma yapmaları da istenecektir.
- 10) Bu programı yürütecek sanat eğitimcileri tüm sanat bilimlerinin (20 adet sanat birimi) yöntemlerini bilecek ve bunları disiplinler arası ve bağlamsal özgün bir method çerçevesinde değerlendirebilecek donanıma sahip olamak zorundadır.
- 11) Yöntem, okul öncesi eğitim süreci ile bir koordinasyonu içermektedir.
- 12) Yöntem, okul öncesinden itibaren fakülte ölçekli sanat eğitimine kadar olan tüm süreçleri içermektedir. Hatta, örgün öğretim dışında da çok etkili bir kullanılabilirliğe sahiptir.

Çağdaş sanatı ve çağdaş sanattaki yeni eğilimleri tanıtan ders içerikleri, özgün – yaratıcı ve nitelikli bir sanat eğitimcisi yetiştirmede: “sanat-yaşam pratiği ve tecrübeleriyle” buluşturulamadığı takdirde yetersiz kalabilir. Çağdaş sanat eğitimi ve öğretimi: alternatif fikirlere açık “saha çalışmaları ile gerçekleşen workshoplarla” desteklendiği taktirde: “strateji geliştirebilen, sağlıklı yorum ve yargı yapabilen ve daima kendisini yenileyebilen, çağdaş ve erdemli” bir gençliğin yetiştirilmesi sürecindeki eksikliği tamamlamaya hizmet edecektir.

Sanat öğretiminde teori ve uygulama birlikte yürütülmelidir. Teorik ve pratik donanım, sanat eğitimi modelinin temelidir. Çünkü, ideal ve çağdaş sanat eğitimi ve öğretiminde sanatın,

karmaşık ve çok yönlü zenginliği, etkileşimsel ve iletişimsel rolü ve hayati önemi ancak bu şekilde aktarılabilir. Bu nedenle önerdiğimiz ders modelinin “teorik” anlatımlarında: çağdaş sanat eserleri, kronolojik ve sistematik (akademik ve disiplinler arası; tematik ve bağlamsal) olarak hazırlanmıştır. Teorik donanımın kazandırılmasında; sanat tarihinin en önemli sanatçıları ve eserlerinin yer aldığı görsel sunumlar büyük bir titizlikle hazırlanmıştır. Teorik sunumların çağdaş teknolojiden yararlanan materyallerin yer aldığı atölyelerde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Öğrencilere “pratik donanım” kazandırılmasında ise elverişli olduğu oranda atölyede çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilmesi ve atölye dışı uygulama sahasında yürütülecek projeler büyük önem taşımaktadır. Örneğin; saha çalışmaları ile gerçekleştirilecek workshop projesi sayesinde, öğrenciler üç boyutlu eser üretimlerini gerçekleştirmenin yanı sıra bilişel ve yaratıcı yetilerinin somutlaştığını görebileceklerdir. Ayrıca bu üretimler donanımlı atölye ortamlarında gerçekleştirilebilir ve öğrencilere gereken düzeyde teknik destek yardımı sağlanmalıdır. Performans ya da benzeri çağdaş sanat etkinliklerinin ders içeriğinde yer alması öğrencilerin pratik donanımlarını arttırmak için gereklidir. Bu etkinlik ve projelerin mutlaka teorik dersin içeriği ile uyumlu bir şekilde planlanması gerekmektedir. Bu sayede öğrenciler çağdaş sanatları içeren teorik konuları çok daha kolay kavrayıp bu konudaki anlaşılabilirlikleri rahatlıkla giderebilirler. Başka bir deyişle; teoriyi destekleyen uygulamalar (workshop, performans ve benzeri etkinlikler) sayesinde: öğrencilerin algıları değişecek ve kavram kargaşası yerini objektif düşünce odaklı ve yüksek konsantrasyonlu bir sürece bırakacaktır.

Bu araştırma için özenle planladığımız bir performans (Performans: çağdaş sanatın uluslararası düzeyde yaygın bir hale gelen yeni eğilimidir. Bu konuya dair yalnızca teorik bilgi aktarmak istenilen hedefe ulaşmada bir yetersizlik sağlayacağından) uygulaması sayesinde pratik donanımın katkısının en üst seviyeye çıkarılması hedeflenmiştir.

Post-modern diye tanımlanan sanat etkinlikleri içerisinde “Performans” adıyla tanımlanan yaygın bir uygulama alanı vardır. Performans sanatı, Kavramsal Sanatın başlamasını takiben Dadaizm ve Fütürizmdeki yarı teatral etkinliklerin ortaya çıkmasının bir sonucudur. Performanslar ilgi çekici ve eğlencelidir ve doğrudan izleyicinin yaşamıyla ilişkiye girer. Performans sanatı, izleyiciyi süreci dahilinde etkilediğinden müzelerde teşhir edilen eserlerden farklı bir değer taşır. (Krş.Kuspit, 2010).

Kısaca, bu araştırma-inceleme modelimiz üç ayaklı bir temele dayanmaktadır. Birincisi: teorik donanım, ikincisi: pratik donanım ve üçüncüsü: sanat-yaşam ilişkisini kuran saha çalışması (workshop projesi: kamusal alanda heykel deneyimi) olmak üzere. Araştırma modelimizin üçüncü ayağını oluşturan saha çalışması: öğrencilerin kent yaşamına dair farkındalığının artmasına, özgün-yaratıcı ve nitelikli ürünler tasarlanmasına, sosyalleşmeye ve yorum yapmaya yönelik katkıları içermektedir. Sanat, hayatın içinden çıkıp gelmiştir o nedenle de hayatı sanata, sanatı da hayata yakınlaştırmak gerekmektedir. Lisans eğitimi alan öğrencilerin, kent yaşantısına dair gözlemleri ve şehir hayatına dair bir takım sorunları sanatsal bir dille çözümlemeleri, sanatı ve çağdaş sanatı gereği gibi kavramaya ve değerlendirmeye hizmet edecektir.

“Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” başlıklı dersin içeriği oluşturulurken, ulusal ve uluslararası sanat birikiminin “en seçkin, en etkili eserlerle ve en yetkin sanatçılarla temsil edilmesi gereği”, bu noktada: alanında uzman akademisyenlerin, sanatçıların ve eğitimcilerin yer aldığı bir komisyona duyulan ihtiyacı da beraberinde getirmektedir. İstenilen amaca ulaşıldığında: öğrenciler, çağdaş sanat eserlerine yaklaşımda; özgün, yaratıcı ve nitelikli sanat yapıtı üretme konusunda farkındalığa sahip olacaklardır.

Çağdaş sanatta, 1960’lardan sonra yeni eğilimler kendini hissettirmeye başlamıştır. Güncel ve çağdaş sanat alanlarında yenilikçi yaklaşımlar gün geçtikçe çoğalmaktadır. Buna bağlı olarak, lisans düzeyindeki öğrenciler, çağdaş sanatlardaki yeni eğilimleri tanıyamadıkları takdirde çağdaş sanatların konularını karmaşık ve içinden çıkılmaz bir alan olarak algılamaya devam edeceklerdir. Zaten çağdaş sanatın yapısı, işlevi ve anlamına dair yeterli bir bilinç düzeyine sahip olamayan öğrencilerimizin, çağdaş eser üretiminde istenilen seviyeye varabilmeleri mümkün değildir.

“Geleceğin sanatı, bugün sanat diye adlandırılan şeyden hem içerik, hem de biçim olarak tümüyle başka olacaktır” der Tolstoy (2013, s.218). Çağdaş sanatın yeni eğilimleri: geçmişin tüm birikimini yeniden yorumlayarak, günümüzün ihtiyaçlarına yönelik bir programdan beslenmektedir. Bu gerçekten hareketle çağdaş sanat eğitimi, “sanatın güncellenmesi ve geleceğinin planlanması” konusunda sorumluluk yüklenmek zorundadır. Çağdaş sanat eğitimi ve öğretimi: araştıran, inceleyen, sorgulayan, geçmişin tüm birikimini değerlendirebilen, çağdaş takip edebilen ve anlayabilen, ön yargısız, özgür, özgün-yaratıcı, kendi tarihi ve kültürünü ve uluslararası camiayı çok iyi bilen, Atatürk devrim ve ilkelerine bağlı, akıl ve ruh sağlığı yerinde, erdemli bir gençlik yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Problemin ifadesi

Bu araştırmanın problem sorusu şudur: Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları son sınıf heykel anasanat atölyesi öğrencilerinin, Çağdaş Sanatlardaki heykel ve üç boyutlu sanatsal üretimlerinin istenilen seviyeye çıkarılmasında burada önerdiğimiz modelin sağlayacağı katkı nedir?

Araştırmamız, özellikle geleceğin sanat eğitimcisi olacak öğrencilerin, çağdaş sanatlar ile ilgili konuları nasıl anladıklarını, onu nasıl uygulayacaklarını, uygulamada karşılaşılan sorunları nasıl çözeceklerini ortaya koymayı hedeflemiştir. Araştırmamız aynı zamanda: son sınıf lisans öğrencilerinin, “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” programına yönelik tutumlarını da dikkate almıştır.

Alt problemler

- 1) Çağdaş heykel sanatına dair teorik bilgi düzeyleri yeterli midir?
- 2) Atölye çalışmaları amaca uygun mudur?
- 3) Çağdaş sanatlara dair görüşleri objektif midir?

Amaç

Bu araştırmamızın amacı, yukarıda bahsi geçen üç ayaklı bir temel üzerine kurulmuştur. Amaç, geleneksel ve çağdaş sanatların yapısını, anlamını ve işlevini kavrayabilecek, çağdaş sanatın yeni eğilimlerinden ve malzemelerinden esinlenebilecek, sanatın geçmişle ve gelecekle olan ilişkisini kurabilecek, özgün-yaratıcı, kendi toplumunu ve dünyayı tanıyan, çağdaş ve erdemli sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesine katkı sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Önerdiğimiz: “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” dersinin, öğrencilerin akademik başarıları üzerine etkisi nedir?
2. Bu derste edinilecek teorik bilgilerin öğrencilerin sanatsal beceri düzeylerine sağlayacağı katkı ne olacaktır?
3. Üçüncü ayak olan saha çalışmasının öğrencilere sağlayacağı katkı nedir?

Alan Yazın

Çağdaş sanat

İngilizcede “*modern*” ve “*postmodern*” sanat terimlerinin anlamı ve kronolojik kapsamı üzerine fikir birliğine varılamamıştır. Melbourne’deki Monash Üniversitesi’nden Profesör Roberts, konuyu netleştirmek için “Modern Sanat” ın 19. Yüzyıl ortalarından Postmodern sanatın başlangıcına kadar olan süreci kapsadığını ve “Postmodern Sanat’ın Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki sanat ortamı ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Oysa ki, Postmodern Sanata dair ilk örneklerin Birinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmasına karşın; “Postmodern Sanat” ın etkililik süreci: 1960 sonrasında ve bilhassa 1980’li yılları kapsamaktadır (Roberts 1988; Jencks, 1989; Germaner;1997). Ancak, genel anlamda sanat tarihinde: “Modern Sanat” denildiğinde 1850’lerden 1960’lara kadar olan süreç kastedilir. “Çağdaş Sanat” değildiğinde ise 1960’dan (bazen de 1945 ikinci dünya savaşı sonrasında) günümüze kadar olan süreç ifade edilmektedir.

Lorent’nin de ifade ettiği gibi Çağdaş Sanat’ın Modern Sanat sürecinden ayırt edilmesine yönelik bir ihtiyaç olduğuna dair yeni görüşler İngiltere’de ifadesini bulmuştur. İngilizler, çağdaş sanatı “contemporary art” başlığı ile modern sanattan ayırt etmenin sanat tarihi için daha uygun düşeceğini savunmuşlardır.

Çağdaş sanat, tüm sanat etkinliklerini kapsayacak yönde yeni bir eğilime yönelmek durumundadır. Çağdaş sanat, geleneksel sanatları külliyen reddedermiş gibi yorumlar yapılmışsa da esasında olması gereken doğrultuda devam edeceği açıktır. Çünkü, tarihsel koşulların ürünü olarak ortaya çıkan, geçmişin tüm kültür ve sanat mirasını reddetmek mantıksızdır. Sanat geçmiş ile gelecek arasında bir köprüdür. Örneğin, “günümüzde tuval resimine artık ihtiyaç yoktur ve resim sanatı bitmiştir” şeklindeki bir yorum tutarlı değildir. Günümüzde tuval resmi, “çağdaş sanat” ın yeni eğilimleri ve yorumları içerisinde kendi varlığını etkin bir şekilde sürdürmektedir. Tüm diğer sanat dalları için de bu durum söz konusudur (Krş. Uçar, 2014).

Çağdaş heykel sanatı

Heykel sanatı, tarihöncesi dönemlerden itibaren sanatı icat eden insanoğlunun vazgeçilmez bir uğraşı olmuştur. Heykel sanatının toplum ve inançla bağlantılı olarak gelişen etkili örnekleri sanat tarihinde izlenmektedir (Willendorf Venüsü, Laokoon Heykel Grubu gibi). “Heykel, modernizm öncesinde, hatta Buzul Çağı’ndan başlayarak Rönesans’a kadar toplumla iç içe yaşamış, onunla aynı dili paylaşmıştır” (Krş. Huntürk, 2016, s.13). Ancak, Rönesans’tan itibaren skolastik felsefeye karşı çıkış sürecinde bireysellik ve hümanizmden beslenen yeni bir heykel sanatı kendi varlığını hissettirmiştir (Donatello’nun Davud heykeli gibi). Rönesans ve sonrasında ise: Maniyerizm, Barok, Rokoko, Neoklasizm, Romantizm ve Realizm süreçlerinden geçerek (Michelangelo, Giambologna, Cellini, Bernini, Canova gibi), 1850’lerde Empresyonizmden başlayan Modern heykelin ortaya çıkışına kadar karşıt eğilimler ve bunların uzlaşması şeklinde gelişmesini sürdürmüştür. Daha sonra 1960’larla birlikte başlayan çağdaş sanatın kavramsal sürecine dahil olan çağdaş heykel örnekleri ortaya çıkmıştır.

20. yüzyıla kadar olan tarihsel süreç içinde heykelin malzemesinden (kil,bronz,ağşap,taş,mermer), biçimine, kaidesine, hacmine ya da mekanına dair yapı oldukça belirgindir. Çağdaş sanatlarda ise birbirinden farklı malzeme çeşitleri kullanılması çağdaş sanatların geleneksel sanatla bağlarının hızla koptuğu ya da kopuyormuş gibi algılanmasına neden olmuştur. Fakat esasında bu durum çağdaş sanatların kendine ait özgür bir alana sahip olması ile ilgilidir. Marc Quinn’in Self isimli eserini meydana getiren malzemeler; paslanmaz çelik, pleksiglas, buzdolabı materyalleri ve sanatçının 4,5 litrelik kanından oluşmaktadır. Self, geleneksel heykel materyallerinden farklı bir şekilde oluşmuş çağdaş sanatların heykel alanında verilebilecek en önemli örneklerden biridir. Çağdaş sanatların bu *janrının* öncekinden farklı olduğu söylemek doğruysa da, bunun önceki sanat pratiklerinden kopma değil, gelişme olarak görülmesi gerekir (Pooke ve Whitham, 2013, s.114).

Çağdaş sanatta, yeni anlatım olanakları ve yeni malzeme teknikleri kullanılmaya başlandıkça heykel geleneksel kalıbından sıyrılmaya başladı. Üç boyut yerine çok boyut, durağanlık yerine devingenlik, kalıcılıktan ziyade kalıcı olma şartı aranmayan, kütle yerine kütle dağılması yönünde köklü dönüşümler yaşanmıştır. Duchamp’ın bisiklet tekerleğinden (1913) günümüze uzanan ready-made (hazır nesne) yaklaşımı tarihe kazandı. Man Ray, Koons bu yaklaşımı çalışmalarında kullandılar (Topuz, 1997, s. 141).

Günümüzün heykeltıraşları çöp ve biyolojik atıklar da dahil olmak üzere tüm doğal ve endüstriyel malzemeleri kullanılmaktadır. Örneğin: 1970’li yıllarda İngiliz sanatçı Tony Cragg plastik atıkları büyüklük ve renklerine göre ayırarak rengârenk silüetler sunmuştur. Heykeltıraşların kullandığı diğer popüler malzemelerin arasında : polyester, balmumu, silikon, cam elyaf ve akriliğe dayalı malzemeler yer almaktadır (Ron Mueck’un eserlerindeki gibi). Sanatçılar bu malzemeleri hem figürlerde hem de soyut nesnelere kullanılmaktadırlar.

Amerikalı süperstar Jeff Koons, gündelik *kitsch* eşyaların mükemmel bir biçimde üretilmiş uyarlamalarıyla tanınıyor. Koons’un paslanmaz çelikten Rabbit [Tavşan] adlı eseri 1980’li yılların ikonu sayılıyor. Klasik heykeltıraşlık teknikleriyle yapılan ağşap, bronz, taş ve çelik heykellerin

üretimi devam ederken, üç boyutlu biçimler yaratmaya elverişli her şeyden faydalanılıyor. Heykeltıraşlık kendi sınırlarının dışına çıkıp mimarının alanına girebiliyor. 1993'te Rachel Whiteread Londra'nın East End semtinde yıkılması planlanan üç katlı bir evin içini betonla doldurduktan sonra dış duvarlarını sökerek iç mekânın heykelini yaptı. Cattelan'ın en meşhur işi La Nona Ora [Dokuzuncu Saat], bir meteor parçasının çarptığı Papa II. Iohannes Paulus'un tasviridir. Çok özel bir kavramsal heykel de Jochem Hendricks'in elinden çıktı: Sanatçı 2000 yılının son haftalarında, o yıl kazandığı gelirin vergisini hesaplattı. Kazacının tamamını yatırdığı altını heykel ilan edip adını Taxes [Vergiler] koydu. Böylece Hendricks, heykeli çalışma malzemesi olarak vergiden düşebildi (Saehrendt ve Kittl, 2012).

Yöntem

Bu çalışma için; lisans düzeyindeki öğrencilerin alan bilgisi ve eleştirel düşünme becerilerine yönelik fark edilebilir bir gelişim sağlayacağı düşüncesiyle nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması yöntemi tercih edilmiştir. Eylem Araştırması, eğitim sürecinin her aşamasında veri alabilen ve gerektiğinde düzeltmelere giderek kendini geliştirebilen bir araştırma desendir.

Araştırmanın çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 Eğitim – Öğretim yılı II. yarıyılında, T.C. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, 4. Sınıf Heykel A.S.A. (Anasanat Atölye) öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubunu; 6'sı kız 4'ü erkek öğrenci olmak üzere 10 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubu öğrencilerinin yaşları 22 ile 26 arasında değişmektedir. Öğrencilerin yaşlarının aritmetik ortalaması 24'tür. Fakülte ölçekli sanat eğitiminde Heykel Anasanat dalını seçmiş olan 4. Sınıf öğrencileri bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Veri toplama araçları

Bu çalışmada, nitel veri toplama araçları olan; öğrenci günlükleri, araştırmacı günlükleri, görüşme, workshop uygulamalarına dair uzman görüşleri yer almaktadır. Araştırmacı, günlükleri her hafta ders bitiminden sonra öğrencilere e-posta yolu ile gönderilmiştir. Günlüklerin içeriği farklı sayılarda yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Araştırmacı günlüğü ise 11 hafta yürütülen derslere dair gözlem ve düşüncelerin birleşiminden aktarılmıştır. "Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)" Workshop Projesine dair 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur.

Verilerin toplanması

Araştırmamız, 11 hafta ile sınırlanarak 10 kişiden oluşan Heykel Anasanat Atölyesinin son sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar için T.C. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden izin alınmıştır. Hazırlanan onbir haftalık programında dersler hem teorik hem de uygulamalı olarak verilmiştir. Heykel sanatının geçmişten bugüne kadar geçirdiği değişim evreleri, çağdaş sanatların oluşumu, çağdaş heykel sanatının durumu, çağdaş sanat örnekleri, etkinlikler, performans sanatını kavramaya dair hazırlanan özel bir performans (Face to Face/Yüzyüze),

“Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” Workshop Projesi alanında yapılan saha çalışmalarıyla “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” konusu detaylıca işlenmiştir. 11 hafta sonunda, araştırmamızın üçüncü ayağı olan “Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” workshop projesi kapsamında çalışma grubunun gerçekleştirdiği üç boyutlu heykeller 13.06.2017’de Kadıköy Tasarım Atölyesinde bir hafta boyunca sergilenmiştir. Ayrıca bu workshop çalışması çerçevesinde üretilen üç boyutlu heykel çalışmaları, nitelikleri açısından uzman görüşleri alınarak değerlendirilmiştir.

Verilerin çözümlenmesi

Araştırma sürecinde elde edilen tüm veriler nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan betimsel çözümleme yaklaşımıyla araştırmacılar tarafından çözümlenmiştir. Betimsel analize göre görülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerinin çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir. “Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” Workshop Projesi için çalışma grubundaki öğrencilerin gerçekleştirdikleri üç boyutlu heykel çalışmaları uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma sorularının ortaya koyduğu veriler, temalara göre çerçevelenmiş ve düzenlenmiştir. Araştırma sürecinde öğrencilerin bireysel görüşlerini yansıtan haftalık öğrenci günlükleri ve görüşmelerde verdikleri yanıtları gösteren doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmanın bulguları; 11 haftalık “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” ders programı süresince, çalışma grubu öğrencilerine uygulanan tüm teorik ve uygulamalı dersler sonucunda elde edilmiştir. Araştırmanın bulgularında yer alan nitel veri toplama araçlarında; çalışma grubu öğrencilerinin günlükleri ve görüşme teknikleriyle elde edilen veriler, araştırmacı günlükleri gibi dokümanlar tematik çerçevede belirtilen sorulara uygun şekilde analiz edilmiştir. Eylem araştırması planı çerçevesinde elde edilen nitel veriler çözümlendikten sonra ulaşılan bulgular ve yorumlara araştırmanın amacı ve hedefleri doğrultusunda yanıt aranmış ve yorumlanmıştır.

Bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin isimleri kodlanarak kullanılmıştır. Kodlama şu şekilde oluşturulmuştur; “ÖĞRENCİ” sözcüğünün ilk iki harfi olan “ÖĞ” kullanılmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrenciler rastgele 01’den 10’a kadar sıralandırılmıştır. Çalışma grubu öğrencilerinin kodları şu şekilde temsil edilmiştir:

ÖĞ01, ÖĞ02, ÖĞ03, ÖĞ04, ÖĞ05, ÖĞ06, ÖĞ07, ÖĞ08, ÖĞ09, ÖĞ10.

“Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” dersinin öğrencilerin teorik bilgi düzeylerine etkisiyle ilgili bulgular:

4. Sınıf Heykel Anasanat Atölyesi’nde eğitim alan çalışma grubu öğrencilerinin; heykel sanatını (felsefi, dönemleri, sanatçıları, sanat tarihinde yer alan önemli eserlerin büyük bir bölümünü) yeteri kadar tanıyamadıkları hatta pek çok heykeltıraşı yeni öğrendikleri saptanmışlardır (15 Mart 2017, Araştırmacı Günlüğü).

Dönemleri en çok etkileyen heykel ve heykeltıraşlarla tanışmak etkileyiciydi.

Alıntı 1: ÖĞ09, 15.03.2017, öğrenci günlüğü

ÖĞ09, lisans eğitimi süresince heykel anasanat atölyesinde eğitim almış olsa da dönemleri etkileyen heykel ve heykeltıraşlarla yeni tanıştığını ifade etmektedir. ÖĞ09'un bu ifadesi, öğrencilerinin teorik bilgilerine yönelik bilgi eksikliği konusundaki varsayımı da desteklemektedir.

Kronolojik olarak heykel tarihi hakkında yeni düşüncelerimiz oldu. İnsanların vermek istediği çeşitli mesaj ve felsefe içerikli heykel yapıtlarını öğrendik.

Alıntı 2: ÖĞ02, 15.03.2017, öğrenci günlüğü

ÖĞ02, heykel tarihini kronolojik olarak öğrendiğini, sanatçıların heykel yapıtları ile iletmek istedikleri mesajları ve eserlerin felsefesini öğrendiklerini ifade etmektedir.

Tarihçesini daha önce hiç araştıramamıştım. Heykelle ilgili boşluğu bu derste farkettim. Maman heykeli örneği ya da çağdaş sanatçı Cattelan çok ilginç örneklerdi.

Alıntı 3: ÖĞ07, 15.03.2017, öğrenci günlüğü

ÖĞ07, Heykel atölyesinde eğitim almış olsa da tarihçesi hakkında bir bilgisinin olmadığını ve bu dersle birlikte teorik bilgi açıklığının farkına vardığını ifade etmektedir.

Çağdaş sanatların önemli tema ve meseleleri arasında yer alan; toplumsal cinsiyet, aids, feminizm, politika, küreselleşme ve teknoloji alanındaki eserler hakkında çalışma grubu öğrencilerinin oldukça yetersiz bilgilere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Ai Weiwei, Felix Gonzales-Torres gibi dünya çapında bilinen önemli çağdaş sanatçılarla ve eseriyle çalışma grubu öğrencilerinin ilk defa karşılaştıkları tespit edilmiştir (11.05.2017, Araştırmacı Günlüğü).

Çağdaş sanat biraz neden ve niçin yapıldığını anlamlandırmakta zorlandığım bir sanat olmuştu. Cesur bir sanat olarak görüyorum sanatçılar çok farklı ifade edici diller kullanıyorlar.

Alıntı 4: ÖĞ04, 10.05.2017, öğrenci günlüğü

ÖĞ04, çağdaş sanatları anlamlandırmakta daha önce zorlandığını fakat bu dersle birlikte çağdaş sanatları anladığını ve çağdaş sanatların cesur bir ifade gücüne sahip olduğunu farkettiğini ifade etmektedir. Bu ifade aynı zamanda bu araştırmanın amaçları arasında sıralanan; genç sanat eğitimcisi adaylarının çağdaş sanatların yapısını, anlamını ve işlevini kavrayabilmesine yönelik katkısını da ortaya çıkarmıştır.

Az çok biliyordum heykel tarihini çünkü bir iki araştırma yaptığımızdan biliyordum. Resim üzerine evreler, dönemler hakkında çoğu şeyi biliyoruz. Çağdaş heykel konusunda çoğunlukla şok oldum çünkü Herman Nisht, Cattelan, Abramoviç'i mesela hiç bu kadar kapsamlı bilmiyordum. Enstalasyonlar yapan Segal, kapalı ortamda Ernesto

Neto gibi sanatçıları. Sadece Beuys'u biraz biliyordum ama çok kapsamlı bilmiyordum. Beuys üzerine 1,5 yıldan beri çalıştığım için onu daha çok biliyorum. Diğer sanatçıların isimlerini not aldım araştırmak için.

Alıntı 05: ÖĞ01, 31.05.2017, bireysel görüşme

ÖĞ01, bu dersten önce teorik olarak heykelle ilgili az bir araştırma yaptığını fakat resim sanatına daha fazla hakim olduğunu, bu dersle birlikte çağdaş heykel alanındaki teorik bilgi açıklığının farkına vardığını ve derste not aldığı çağdaş sanatçılar ile ilgili detaylı araştırmalar yapmak istediğini ifade etmiştir. ÖĞ01'in bu ifadesi araştırmanın hedefleri arasında yer alan; genç sanat eğitimcilerinin çağdaş sanatlar ile ilgili araştırma yapmaları ve çağdaş eserler ile ilgili sağlıklı yorum yapabilmelerine olanak sağlamasına yönelik katkıları gün yüzüne çıkarmaktadır.

“Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” Dersinin Öğrencilerin Pratik Becerilerine Etkisiyle İlgili Bulgular:

Özellikle heykel atölyesinde sanat eğitimi alan öğrencilerin doğayı gözlemlemesi ve nesnelere formalarını doğru algılaması sanat üretimlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle 15.03.2017 tarihinde “Sanat-Terapi” konulu bir etkinlik gerçekleştirilmiştir. Atölye ortamı içinde gerçekleşen etkinlik, öğrencilerin doğa ile olan iletişimlerine yenilikçi bir bakış açısıyla uygulanmıştır. Etkinlik sonunda öğrencilerin; keşfetme meraklarının aktifleştiği, bağımsız düşünceler geliştirdikleri, nesnelere formlarına odaklandıkları, geçmiş yaşantılarına dair anılar anımsadıkları ve sosyalleştikleri gözlemlenmiştir.

Zaten ellerimizle farketmemiz gereken heykel işlerine dokunmaktansa görmeyi tercih ediyoruz. Bu derste dokunmayı öğrendim.

Alıntı 7: ÖĞ03, 15 Mart 2017, öğrenci günlüğü

Duyu organlarından biri olan “göz” devre dışı bırakılarak gerçekleşen etkinlikte: ÖĞ03, görmediği bir nesneyi elleri ile dokunarak tanımlamaya çalışması sonucunda heykel çalışmalarında dokunma duyusunu kullanmanın önemini kavradığını ifade etmektedir.

29.03.2017 tarihli derste, “Face to Face/Yüzyüze” adlı bir performans gerçekleştirilmiştir. Bu performansın bulguları arasında öğrenciler; interaktif bir şekilde iletişim kurabilmiş, konsantrasyon süreçlerine yönelik farkındalık kazanmış, performans sanatını teoriden önce pratik uygulama yöntemleriyle deneyimlemiş ve ilk defa ana karakter olarak bir performansta yer almışlardır.

“Yüzyüze” performansı ile iletişime geçtiğim birey ile uzun ve sessiz bir konuşma yaptık. İnsan zihninin ve düşüncelerinin söz veya söylem ile hatta herhangi bir sesin etkileşimi dahi olmadan etkileşim kurmaya çalışmak tıpkı bir heykel gibi, lakin düşünebilen, işiten, hisseden, hareket eden ve kendini dönüştüren bir heykel yani canlı bir heykel.

Alıntı 8: ÖĞ01, 29.03.2017, öğrenci günlüğü

ÖĞ01, sözsüz bir şekilde iletişime geçerek gerçekleşen performans deneyiminde kendisini canlı bir heykel gibi hissettiğini ifade etmiştir. ÖĞ01, insan ve heykel arasındaki iletişime yeni bir yorum kazandırmıştır.

İlk kez böyle bir performans gördüm. Sonra gerçek hayatta da denedim çevremdeki insanlarla. İnsan vücudunu hatta yüzündeki gözeneklere kadar inceleme fırsatı buldum. Normalde Resim-İş bölümü öğrencisiyiz, modelle çalışmalar yapmıştık ama hiç bu kadar inceleme yaptığımı hatırlamıyorum.

Alıntı 9: ÖĞ07, 31.05.2017, bireysel görüşme

ÖĞ07, okulda gerçekleştirdiği performansını okul dışınada taşıdığını ve Resim-İş bölümünde modelden çalışmalar gerçekleştirmiş olsa da ilk defa bir insanı bu kadar detaylıca inceleyebildiğini farkettiğini ifade etmiştir.

Şaşılabilecek şey daha önce performans deneyimimiz hiç olmamıştı. İzlemek ile yaşamak arasında baya bi fark var. Bir insanın yüzüne odaklandığında az da olsa ne düşündüğünü düşünüyorsun.

Alıntı 10: ÖĞ10, 29.03.2017, öğrenci günlüğü.

ÖĞ10, lisans eğitimi süresince ilk defa bir performansa dahil olduğu, performans izleyicisi ile uygulayıcısı arasındaki farkı kavradığını ve performans sırasında karşısındaki kişiye odaklanarak empati kurmaya çalıştığını ifade etmiştir.

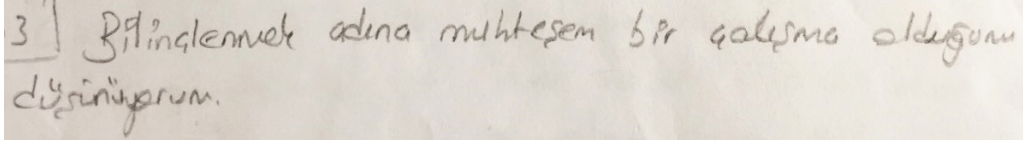
“Face to Face/Yüzyüze” performansı çalışma grubu öğrencilerinin 4 yıllık lisans eğitimleri sürecinde deneyimledikleri ilk performans olma özelliğini taşımıştır. Öncesinde hiçbir duyurunun yapılmadığı “Face to Face/Yüzyüze” performansını izlemeye gelen kişiler arasında; diğer bölümlerde sanat eğitimi alan öğrenciler ile sanat eğitimi veren eğitimcilerin olduğu gözlemlenmiştir. Farklı atölyelerde eğitim alan pek çok öğrenci bu performansa katılmak istediklerini araştırmacıya iletilmişlerdir. Bu performans, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü öğrencilerinin ve eğitimcilerinin performans sanatına olan ilgisini ve ihtiyacını ortaya çıkarmakta oldukça etkili olmuştur (30 Mart 2017, Araştırmacı Günlüğü).

“Fikirtepe(Kamusal Alanda Heykel)” Workshop Projesi ile ilgili bulgular:

“Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” workshop projesi; Lisans öğrencilerinin üç boyutlu çağdaş heykel üretimlerinin kalitesini arttırmak amacıyla tasarlanmıştır. Workshop projesi, kentsel dönüşüm içinde yer alan “Fikirtepe” bölgesini konu almıştır. “Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” workshop projesinin saha çalışmaları 3 haftalık bir süreçte (8 Mart 2017 – 22 Mart

2017, 5 Nisan 2017) gerçekleştirilmiştir. Projenin gelişim aşamaları; 26 Nisan – 3 Mayıs 2017 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

“Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” workshop projesi, çalışma grubu öğrencilerinin lisans eğitimleri süresince katıldıkları ilk workshop olma özelliği taşımaktadır (Araştırmacı Günlüğü, 9 Mart 2017).

Alıntı 11: ÖĞ09, 08.03.2017, öğrenci günlüğü

ÖĞ09, Projenin kendisini bilinçlendirmesinden dolayı muhteşem bir çalışma olduğunu ifade etmiştir.

Daha önce böyle projelerin arka yüzünü hiç tanımamıştım. Bundan sonra yüksek binalar beni daha düşündürür hale gelecek.

Alıntı 12: ÖĞ04, 08.03.2017, öğrenci günlüğü

ÖĞ04, ilk defa bir workshop projesine katıldığını ve bu projeyle kentsel dönüşüm ile ilgili önemli bir farkındalık kazandığını ifade etmiştir. Çalışma grubu öğrencilerinin; “Anıt” kavramına yabancı oldukları, Osmanlı dönemi anıtları ile ilk defa karşılaştıkları, Cumhuriyet dönemi anıt kavramını yeterince tanımadıkları ve kamusal alan eserlerine dair bilgi birikimlerinde eksiklikler olduğu saptanmıştır (Araştırmacı Günlüğü, 22 Mart 2017).

Workshop projesinin sonunda iki farklı bulgu elde edilmiştir. İlk olarak her bir çalışma grubu öğrencisinin heykeline kendi projesi olarak bakıldığında; çeşitli mazlemeler kullanıldığı, diğerlerinden farklı ve kişisel oldukları ayrıca her birinin özel bir anlam içerdiği tespit edilmiştir. Bir sergileme mantığı olarak bakıldığında ise heykellerin “Fikirtepe” konseptinin önemli bir parçasını oluşturdukları tespit edilmiştir. 31.05.2017 Tarihinde yapılan bireysel görüşmelerde; “Fikirtepe” workshop projesinin, öğrencilerin kendilerine olan özgüvenlerini yerine getirdiği saptanmıştır.

ÖĞ02, “Bu ders sürecinden sonra kavramsal anlamda kendime özgüvenim geldi ve inanıyorum ki gruptaki diğer üyeler için de böyle oldu. Daha etkili işler üretebilirim diye düşünüyorum çünkü bir projeyi özümlediğimi düşünüyorum. Belli kriterlere göre ben alt disiplinini aldım. Özgüvenim geldi kendine.”

ÖĞ05, “Derste öğrendiğim yöntemleri kullanmayı düşünüyorum. Zaten bu dersin en büyük faydası bize güven verdi. Kamusal alanda nasıl iş üretilir ve dışarda bu işi nasıl gerçekleştireceğimizi öğrendik. Benim için harika bir ödev oldu. Ben bunu hayatımda bir ödev olarak ele aldım”

ÖĞ10, “Kamusal alan için bir heykel yapıyorsun. Ciddi bir düşünce. Belki sonsuza kadar insanlar bir anlam çıkaracaklar. Düşünce olarak, yanıtma olarak kesinlik kazandırdı bana. Kararların her zaman net olacak bunu anladım. Hayatında net olmak. Ne istediğini bilmelisin. Hayat dersi demek kamusal heykel. Yaşadığın toplumdan birşey yansıtıyorsun. Süs olarak değil. Mesaj vermek istiyorsun. Ben bunu yapabilirim duygusu kazandırdı”.

10 Kişiden oluşan çalışma grubun öğrencisinden 9’u “Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” projesinin sonunda üç boyutlu heykellerini hayata geçirebilmiştir. Workshop projesi için üretilen bu heykeller “Fikirtepe/Kamusal Alanda Heykel” adıyla Kadıköy Tasarım Atölyesi’nde 13.06.2017 ile 20.06.2017 tarihleri arasında sergilemiştir.

Resim 1. Çalışma Grubu Öğrencilerinin “Fikirtepe/Kamusal Alanda Heykel” Sergisinden Kesit, 13.06.2017, Kadıköy Tasarım Atölyesi, İstanbul.

“Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” Workshop Projesi Uzman Görüşleri:

Çalışma grubu öğrencilerinin Fikirtepe bölgesindeki saha çalışmasından sonra çağdaş eser üretme yöntemleri ile şekillendirerek oluşturdukları heykel çalışmalarını değerlendirmek üzere uzmanların görüşlerine başvurulmuştur.

Tablo 1.

“Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” Workshop Projesindeki Heykel Çalışmaları için Dereceli Puanlama Anahtarı:

Puan	120-91	90-61	60-31	30-0
Nitelik	Mükemmel	İyi	Orta	Geliştirilebilir

Tablo 1’de görüldüğü gibi “Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” Workshop Projesinin heykel çalışmaları DPA’da nitelikleri açısından ele alınarak “Mükemmel”, “İyi”, “Orta” ve “Geliştirilebilir” şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 2.

“Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” Workshop Projesindeki Heykel Çalışmalarının Uzman Değerlendirme Sonuçları:

Çalışma Grubu	1.Uzman	2.Uzman	3.Uzman	Toplam	Ortalama
Öğrencisi					
ÖĞ02	80	70	90	240	80
ÖĞ03	65	55	85	205	68,3
ÖĞ04	75	95	95	265	88,3
ÖĞ05	70	65	85	220	73,3
ÖĞ06	70	95	90	255	85
ÖĞ07	75	65	60	200	66,6
ÖĞ08	60	90	85	235	78,3
ÖĞ09	60	75	95	230	76,6
ÖĞ10	85	90	90	265	88,3

Tablo 2’de görüldüğü gibi çalışma grubundaki öğrenciler tarafından üretilen “Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” workshop projeleri üç uzman tarafından değerlendirilmiş ve verdikleri puanların ortalamaları alınmıştır. Yukarıdaki puanlama sonucunda da görüldüğü gibi; “Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” workshop projesi için üretilen üç boyutlu heykellerin “İyi” niteliklere sahip oldukları saptanmıştır.

“Çağdaş Sanatlarda Yeni Trendler” dersinin çalışma grubu öğrencilerinde yarattığı farkındalıklar:

Robinson (2003) “Eğer biz eğitim ve öğretim sırasında, kuşaklar boyunca yaptığımız gibi, insanların becerilerini tam anlamıyla desteklemeyi başaramazsak, bazıları – belki de çoğu

– gerçek entellektüel kapasitelerinin neler olduğunu hiçbir zaman öğrenemeyecekler. Hayati anlamda gerçekte kim olduklarını ya da olabileceklerini hiçbir zaman bilemeyecekler” der.

Çalışma grubu öğrencileri ile yapılan 31.05.2017 tarihli bireysel görüşmelerde: “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” ders içeriğinin öğrencilerin eğitimci kişiliklerine sağladığı katkılar ve farkındalıklara ilişkin ifadeler şu şekildedir:

ÖĞ01, “Şöyle söyleyeyim, bende çağdaş sanatı sevmezdim. Bu dersi almadan öncede tepkiliydim. Dersi aldıktan sonra dersin yanısıra etkinliklerde başladı. Benim bilgi eksikliğinden kaynaklanan bir sorundu. Programa dahil olunca da zihin açıcı bir anlama büründü. Ondan sonra anladım, irdeledim, eleştirilerim daha doğru alanlara daha doğru yönelimlerle gelişti. Çağdaş sanata karşı tavrım değişti. Çağdaş sanatın dünyada hareket noktalarına karşı da tepkiliydim çünkü çok yanlış eğitimler verildi. Uzun süre o yargıyı benimsedim”.

ÖĞ02, “Heykel bölümü bile heykeli bilmiyor. Bu dersi tüm sanat bölümlerinin bilmesi gerekiyor. Çok büyük bir eksiklik. Tüm sanat öğrencilerinin görmesi gerekiyor. Bence eğitimin temel amacı düşünmeyi öğretmek ve bu ders bana bunu verdi”.

ÖĞ03, “Çağdaş heykeli bu kadar bilmiyordum. Üzerinde durduğum fikirler aşamasında resim ile en iyi ifade edebiliyordum kendimi. Derste heykelleri gördük, konuştuk ve üzerindeki imgeler objeler olarak neleri yorumladığımızı iyice öğrendim. Güzel oldu. Ders içinde izleme ve yorumlamayı öğrendim”.

ÖĞ04, “Öncelikle bu dersi almasaydım böyle bir iş yapmayacaktım. Sonradan bilsem de kullanmayacaktım ve nasıl bir etkisi olacağına da bilemeyecektim. Bu ders düz bir ders olsaydı böyle olmayacaktı. Sergilere gitmeseydik, videolar izlemeseydik ya da performanslar yapmasaydık çok daha farklı olacaktı. Bu derste; gezdiğim, gördüğüm, dokunduğum şeyler aklımda yer etti. En çok içinde bulunduğum projeler aklımda. J. Beuys örneğinde; “Ölü Bir Tavşana Sanat Tarihini Nasıl Anlatırsın”, L. Bougreus’un Maman heykeli ya da Performans sanatçılarından Abramoviç ve Herman Nisht gibi sanatçıların çalışmaları aklımda”.

ÖĞ05, “Çağdaş sanatın ne olduğunu nasıl olduğunu anladım. Farklı bir çalışmanın farklı bir anlatımı olduğunu gördüm. Kavramsal çalışma daha önce yapmamıştım. Bu benim ilk çalışmamdı. Normalde sıkılıp pes ederim ama bu çalışmada meraklıyım sorular dönüp dolaşıyordu. Çalışmamın şekil olarak oturduğunu düşünüyorum. Aklımda yine keskin bir çalışma var. Kamusal alanla alakalı. İkinci projemi yapmayı düşünüyorum”.

ÖĞ06, “Bu ders her konuda faydalı oldu. Benim gözümü açmamı sağladı. Heykele soğuk bakıyordum. Heykeli çok bilmeden girdim. Gsf çıkışlı da değildim, Hocalarımız da sürekli değişti ama ilk defa bu dersi sevdim. Yolda yürürken algılarımı değiştirdi ve şekillendirdi”.

ÖĞ07, “Kendi yaşadığım farkındalığı başka öğrencilerin de yaşamasını isterim”.

ÖĞ08, “Heykele biz hep bu şekilde başlasaydık. Büst ile ilgili bir etkinlikler olsaydı veya hikayesini bilseydik diye düşünüyorum. Biz heykel tarihi dersi almadık. Yeni gördüm ve faydalı olduğunu da düşünüyorum. Bizi dürtüleyen bir ders oldu. Hepimiz en az bir sanatçıyı anlatabiliriz. Bu işin de bize katkılarından biri oldu. Hatırlamıyordum diyemezsin”.

ÖĞ09, “Bu derste çok video izledik. İzledikten sonra eve gidince o konuda araştırma yaptım. Derse her geldiğimde notlarımı aldım. Ayrıntılı yazılar okudum. Videolar izledim. Filmler izledim. Örneğin Abramoviç'i detaylıca izledim. Başka kavramsal sanatçıların çalışmalarını da. Bir sanat eğitmeni olacaksak da bunların hepsinin bilinmesi gerek. Öğretmen olacaksan da hakkını vermen gerekiyor. Nasıl bilmezsin diye kendime kızdığım oluyor”.

ÖĞ10, “Üniversitede gördüğüm kadarıyla ayrıntılı olarak bu kadar iyi bir ders almadık. Önceki derslerde çok eksiklikler vardı ve çok esnek görüşmeler yapmıştık. Hep uzaktan proje bitirmeye yönelikti ve iş ne olursa olsun yapım aşamasında gereken sorular sorulamamıştı. Eksikliklerimiz gösterilmemişti örneğin form ve bakış açısı olarak yardım verilmemişti. Hocalarla görüşmelerimiz ise beş dakikayı geçmiyordu. Bu ders çok daha önce olmalıydı. Ders işlediğimi hissettim. Akımları inceledik, sanatçıları öğrendik, kendimiz araştırdık, kendimiz anlattık bazılarını, farklı eserler gördük, bu kadar ayrıntılı bir ders işlememiştik. Kamusal alan çalışmalarını da daha önce görmemiştik. Büyük bir eksikliğin farkına vardık”.

T.C. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallar 4. Sınıf Heykel Atölyesi öğrencilerine 11 hafta süren teorik ve uygulamalı dersler sonucunda: Çağdaş sanatlara karşı olumsuz bir tutum içindeki öğrencilerimiz; teorik bilgiler, workshop, performans ve benzeri etkinlikler sayesinde hedeflediğimiz şekilde çağdaş sanatlara karşı olumlu bir tutum içine girmişlerdir. Öğrenciler, üç boyutlu heykel çalışmalarını hayata geçirip sergilemişlerdir. “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” ders programı ile çağdaş sanatlara olan ilgileri artmıştır. Çağdaş heykel sanatını anlamada bu programın olumlu bir etkisi olmuştur. Workshop projesi ile öğrenciler çağdaş heykel üretiminde önemli bir yol kat etmişlerdir. Öğrenciler, teorik bilgilerindeki eksiklikleri farketmiş ve teoriyi destekleyen

uygulamaların sanat eğitiminde önemli bir etkisinin olduğu, araştırmaya ve yorum yapma ve eleştirel bakış açısı kazanma gibi alanlarda gelişim gösterdikleri saptanmıştır. “Fikirtepe (Kamusal Alanda Heykel)” workshop projesi: öğrencilerin çevreye olan farkındalıklarını arttırarak yeni fikirler geliştirmelerini sağlamıştır. Proje çalışmalarımızın sonucunda; öğrencilerin kendilerine olan özgüvenleri artmıştır. Kısaca: “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” dersi, çalışma grubu öğrencilerinin çağdaş sanatlar ile ilgili düşüncelerine ve sanat eğitimci kimliklerine oldukça önemli katkılar sağlamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Tartışma ve sonuç bağlamında, çağdaş sanatlar ve heykel konusunda öğrencilerde teorik anlamda önemli bir bilgi açığı olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin çağdaş sanat akımlarına, önemli temsilcilerine yönelik yeterli bilgi düzeylerinin olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin, çağdaş sanata dair bilgi eksikliğinden kaynaklanan olumsuz tutumları, çalışmamız sonucunda değişmiştir. Buna bağlı olarak, çalışma grubu öğrencilerimizin: çağdaş sanatın yapısının, işlevinin, anlam ve öneminin farkına varan ve çağdaş sanat üretimini önemseyen yeni bir tutum geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Şöyle ki: Öğrenciler, aktif olarak çağdaş sanatlarda çalışmalar yapmayı düşünmediklerini uygulama öncesinde belirtmişlerdir ve uygulama sonrasında bu konudaki tutumları değişkenlik göstermiştir. Hatta ÖĞ05, ÖĞ09, ÖĞ02 ve ÖĞ04 kodlu öğrenciler, Fikirtepe konulu workshop çalışmasıyla yaptıkları heykeller ile yeni mezunların çalışmalarının sergilendiği bir yarışmaya katılmak istediklerini araştırmacıya iletilmişlerdir.

Çağdaş sanatlar konusunda bu araştırmaya katılmadan önce anlam karmaşası yaşayan öğrenciler bu konuda kronolojik olarak verilen teorik derslerden sonra sanatın geçirdiği değişim ve gelişim sürecini anladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin çağdaş sanatlara olan tutumları, uygulamanın başlangıcından sonuna anlamlı bir biçimde değişiklik göstermiştir. Bulgular sonucunda: teorik derslerin, pratik uygulamalarının ve saha çalışmasının (workshop deneyimi), çalışma grubu öğrencileri üzerinde yapacağı etkilere dair varsayımlarımızın doğru çıktığı görülmüştür. Şöyle ki : öğrencilerimizin, çağdaş sanata, yeni eğilimlere ve malzemlere yönelik ilgisi ve sanatın geçmişle gelecek arasında oluşturduğu köprüye dair farkındalıkları çarpıcı bir oranda artmıştır. Aynı zamanda da kamusal alanda çalışma yapma konusuna dair istek geliştirdikleri gözlemlenmiştir.

Araştırmanın başlangıç aşamasında öğrencilerin çoğunluğu, çağdaş sanatta eser üretimi konusunda bilgi ve becerilerinin nitelikleri ile ilgili kaygılarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin bu kaygıları yaptığımız çalışmamız sayesinde giderilmiştir. “Fikirtepe” workshop projesi ile heykellerini hayata geçirip sergileyen çalışma grubu öğrencilerinin bu projeye kendilerine olan özgüvenlerinin de yerine geldiği ortaya çıkmıştır. Böylece: Önerdiğimiz “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” dersinin ve araştırmamızın önemi açıkça ortaya çıkmaktadır. Buna ilaveten, önerdiğimiz bu özgün ve yeni modelin: Sadece lisans son sınıf heykel öğrencilerine değil, tüm diğer sanat dallarına yönelik planlanmasına dair bir ihtiyacın belirdiği saptanmıştır.

14 haftalık ders içeriğinin 2 + 2 (teorik + uygulamalı) olmak üzere planlanan “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” dersinin 7. Sömestırda okutulması uygun görülmüştür. Önerdiğimiz bu ders, tüm 4. Sınıf öğrencilerinin almasının gerektiği bir derstir ancak heykel anasanat dalında okuyan öğrenciler için bu ders hayati bir değer taşımaktadır. Burada önerdiğimiz dersin yüksek lisans ve doktora programlarında da sürekliliğinin sağlanması gerekir.

Sonuç olarak T.C. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, 4. Sınıf Heykel Anasanat Atölyesi (A.S.A.) öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada: Teorik-pratik donanım ve saha uygulamalarıyla verilen “Çağdaş Sanatta Yeni Eğilimler” dersi; sanat eğitimi alan öğrencilerin; sosyalleşmelerine, bireysel kararlar alabilmelerine, sanat tarihini güncelleyebilmelerine, özgün-yaratıcı ve nitelikli çağdaş sanat eseri üretebilmelerine ve performans yapabilmelerine, kamusal alan çalışmalarındaki mantığı çözümlayebilmelerinde ve edindikleri yeni farkındalıklarla kamusal alanda çalışabilmelerine ciddi katkılar sağlamıştır.

Öneriler

- 1) Sanat eğitimcisi yetiştiren programların yeniden yapılandırılmasının acil bir ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır.
- 2) Çok amaçlı planlanacak gelişmiş ve içinde çağdaş teknolojiden yararlanan materyallerinde yer aldığı yeni bir atölye sistemine yönelik ihtiyacın elzem olduğu saptanmıştır.
- 3) Türkiye’de sanat eğitiminde uygulanan: “Sanatta Eğitim” methodunun yerine tüm sanat dallarını yeni bir yaklaşımla bütünleştiren ve erdemli bir gençliğin yetiştirilmesini hedefleyen ulusal ve uluslararası dengeleri gözetken ve yeni bir yapısal gelişmeyi gerektiren, özgün ve etkili bir methodun (Disiplinler Arası – Tematik ve Bağlamsal Sanat Eğitimi Yöntemi) devreye sokulmasının elzem olduğu belirlenmiştir.
- 4) Öğrenci projelerine resmi, yarı resmi ya da özel desteklerin sağlanmasının son derece önemli olduğu anlaşılmıştır.

Kaynakça

- Akkaya, T. (2014). *Akademik ve disiplinlerarası yeni sanat eleştirisi Kuramı*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Artun, A. (2014). *Sanat Müzeleri Müze ve Modernlik*. (3. Baskı). İstanbul: İletişim.
- Bell, J. (2009). *Sanatın yeni tarihi*. (U.C. Ünlü, N. İleri, R. Gürtuna, Çev.). İstanbul: NTV.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (19. Baskı). Ankara: Pegem.
- Cauquelin, A. (2016). *Çağdaş Sanat* (Kültür Kitaplığı), (2. Baskı), (Avcı Ö., Çev.), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Germaner, S. (1997). *1960 Sonrası sanat, akımlar, eğilimler, gruplar, sanatçılar*, İstanbul: Kbalcı.
- Huntürk, Ö. (2016). *Heykel ve sanat kuramları*, İstanbul: Hayalperest.
- Jencks, C. (1989). *What is post-modernizm?*. London: St. Martin’s Press.

- Kuspit, D. (2010). *Sanatın sonu*. (Y. Tezgiden Çev.). (3. Basım). İstanbul: Metis.
- Lorente, J.P. (2016). *Çağdaş sanat müzeleri*. İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Robinson, K. (2003). *Yaratıcılık: Aklın sınırlarını aşmak*, (N.G. Koldaş, Çev.), İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Saehrendt, C. ve Kittl, S.T. (2012). *Bunu ben de yaparım!* (Z. A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- San, İ. (2004). *Sanat ve eğitim: yaratıcılık, temel sanat kuramları, sanat eleştirisi yaklaşımları*. (3. Baskı). Ankara: Ütopya.
- Tolstoy, L.N. (2013). *Sanat nedir?* (M. Beyhan, Çev.). (5.Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Topuz, S. (1997). "20. Yüzyılda heykel-malzeme ilişkileri, değişim ve dönüşümler", *Arredemanto Dekorasyon*, (ss.141-144), Temmuz-Ağustos.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı).Ankara: Seçkin.
- Whitham, G. ve Pooke, G. (2013). *Çağdaş sanatı anlamak*, (T. Göbekçin, Çev.) (2. Basım), İstanbul: Optimist.